

Introducere

Orice demers științific care își propune să sondeze una dintre cele mai fascinante instituții juridice – societatea cu răspundere limitată – pare, la prima vedere, facil prin abundența de studii și cercetări care îl precedă. Dar tocmai acest material deosebit de bogat, care relevă abordări din unghiuri extrem de diverse ale subiectului, constituie impedimentul major în încercarea de a descoperi noi dimensiuni insuficient explorate de numeroșii predecesori. Și totuși, așa cum vom încerca să demonstrăm în lucrarea de față, societatea este o „entitate proteiformă, forțată de interese contradictorii”¹, ce prezintă o varietate de forme, fiecare având propria sa figură juridică, ce permit mai multe niveluri de analiză.

Relevând complexitatea instituției societății, în monumentală sa lucrare, elaborată în perioada interbelică, unul dintre teoreticienii români de referință ai dreptului comercial observa:

„Persoanele juridice îmbrăcate cu caracter comercial, adică societățile comerciale, reclamă, spre deosebire de comercianții persoane fizice, o reglementare laborioasă, care are ca scop să stabilească în ce condițiuni pot lua naștere și acționa în mediul social, care sunt organele chemate să elaboreze și să exprime voința socială, de vreme ce ele nu reprezintă decât un procedeu tehnic, chemat să dea puțință unei colectivități amorfe de indivizi să desfășoare o activitate juridică în care elementul individ dispăre și lasă loc unui nou subiect de drept”².

În aceeași linie de gândire, într-una din primele monografii dedicate societății cu răspundere limitată³, societatea – „*formă asociativă a comercianților*” – este privită într-o manieră dialectică, precum un „*mecanism juridic imperios cerut de practică*”, capabilă să se adapteze continuu cu „*rapiditate și suplețe*” la viața economică în continuă dinamică, urmărind pe de o parte „*asigurarea unei rentabilități sporite a tuturor participanților*”, dar și „*prevenirea și reducerea riscurilor inerente activității comerciale, în special, prin oferirea creditorilor de garanții constituite asupra patrimoniului social*”, care nu se confundă cu patrimoniile membrilor ei – denumiți generic asociați⁴, concept care capătă o configurare proprie, bine definită.

¹ N. Ezran-Charrière, *L'entreprise unipersonnelle dans les pays de l'Union européenne*, LGDJ, Paris, 2002, p. 1.

² I.L. Georgescu, *Drept comercial*, vol. 2, *Societățile comerciale*, Ed. Socec & Co., SAR, București, 1948, p. 9.

³ C. Lefter, *Societatea cu răspundere limitată în dreptul comparat*, Ed. Didactică și Pedagogică RA, București, 1993, p. 10.

⁴ Termenul *asociat* derivă din cuvântul de sorginte latină *socius*, având semnificația de „tovarăș sau partener”; a se vedea Fl.C. Stoica, *Dreptul societar. Note de curs*, Ed. ASE, București, 2015, p. 37.

Caracterizându-se prin versatilitate, societatea are capacitatea de a se adapta tuturor transformărilor survenite de-a lungul timpului¹ și de a răspunde unor rațiuni practice foarte variate², devenind cel mai important participant la viața economică contemporană, structură fundamentală a sistemului mondial de valori³. Această aserțiune este susținută de întreaga prefacere a societății – instituție juridică – care a evoluat de la o simplă înțelegere între două sau mai multe persoane – *societas*⁴ – la un organism de sine stătător, desprins de fondatorii săi care se pot schimba în timp, capabil să se implice în nume și pe cont propriu în viața juridică – *universitas*. Pe aceeași linie de gândire, doctrina contemporană admite că natura instituțională a societății, îndeosebi a celor implicate în mediul de afaceri, devine precumpănitoare în detrimentul caracterului contractual, în condițiile în care este posibilă înființarea unei societăți unipersonale⁵.

Altfel spus, instituția societății baleiază între planul relațiilor guvernate de teoria obligațiilor și sfera normelor care conturează teoria personalității juridice; fiind deopotrivă un contract cu o figură specială, dar și un subiect de drept de sine stătător, cu o viață socială proprie. Această realitate a condus la definirea societății drept orice grupare de persoane constituită în temeiul unui act juridic⁶, dotată cu un patrimoniu propriu, în vederea îndeplinirii unui scop comun⁷.

În timp, s-a realizat o transgresare de la individual la colectiv, de la co-existență la cooperare⁸, prin configurarea fiecărei noi forme societare menite să complinească neajunsurile precedentei în încercarea de a soluționa cât mai pragmatic o „nevoie specifică în dezvoltarea comerțului”⁹, înțeles ca activitate economică în ansamblu ei. Matricea societară o regăsim sub forma societății

¹ O. Căpățînă, *Caracteristici generale ale societăților comerciale*, Dreptul nr. 9-12/1990, p. 31.

² D.D. Gerota, *Curs de societăți comerciale*, Ed. Fundația Culturală „Regele Mihai I”, București, 1928, p. 1.

³ C. Bîrsan, V. Dobrinou, A. Țiclea, M. Toma, C. Tufan, *Societățile comerciale*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1995, p. 8.

⁴ Noțiunea de *societate* derivă din termenul latin *societas*, având semnificația de „întovărașire, asociație, comunitate, tovărășie, unire” și desemna contractul în baza căruia mai multe persoane se obligau să constituie un fond comun care le permitea să desfășoare anumite activități și să împartă rezultatele obținute. A se vedea art. 1491 din vechiul Cod civil (intrat în vigoare în 1865 și abrogat în temeiul art. 230 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

⁵ G. Hubrecht, A. Couret, J.J. Barbiéri, *Droit commercial*, Ed. 11, Paris, 1988, p. 122.

⁶ G. Ripert, R. Roblot par M. Germain, *Traité de droit commercial*, tome 1, vol. 2, éd. 18^{-ème}, LGDJ, Paris, 2002, n°1056-10.

⁷ K. Peglow, *Le contrat de société en droit allemand et en droit français comparés*, LGDJ, Paris, 2003, p. 401.

⁸ D.D. Gerota, *op. cit.*, p. 2.

⁹ C. Lefter, *op. cit.*, p. 11.

simple, lipsite de personalitate juridică¹, în care aporturile devin coproprietatea asociaților, afară de convenție contrară². Aceasta nu se confundă cu (asocierea) societatea în participație³, lipsită de asemenea de subiectivitate, dar care se bucură de o suplețe funcțională, perfect adaptată dezvoltării unor proiecte punctuale sau cooperării pe termen scurt⁴.

Părăsind sfera eminentamente contractuală, reglementată exclusiv de Codul civil⁵, pătrundem în domeniul rezervat societăților cu personalitate juridică⁶, guvernate în principal de Legea societăților nr. 31/1990⁷, care se completează cu dispozițiile cuprinse în Codul civil, dreptul comun în materia societăților⁸. Ambele acte normative precizează într-o manieră expresă și limitativă⁹ cele cinci tipuri de societăți dotate cu personalitate juridică proprie: societatea în nume colectiv¹⁰, societatea în comandită simplă¹¹ și cea în comandită pe acțiuni¹², societatea pe acțiuni¹³ și societatea cu răspundere limitată¹⁴, care se poate constitui în două variante: pluripersonală (varianta clasică¹⁵) și unipersonală¹⁶. Fiecare tip de societate se bucură de propriul său regim juridic, fundamentat pe modul în care asociații răspund pentru obligațiile sociale, în ipoteza în care societatea nu are resursele necesare să stingă aceste debite¹⁷.

Deși în literatura de specialitate au fost elaborate numeroase clasificări, utilizând tot atâtea criterii¹⁸, legiuitorul¹⁹ a recurs exclusiv la criteriul „principiului

¹ S. Angheni, *Drept comercial: profesioniștii-comercianți*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 68.

² Societatea simplă este guvernată de art. 1.881-1.888 coroborate cu dispozițiile speciale prevăzute de art. 1.890-1.948 C. civ.

³ Art. 1.888, lit. b) C. civ. și art. 1.949-1.954 C. civ.

⁴ X. Delpech, *Société à responsabilité limitée (SARL). Creation. Gestion. Évolution*, Ed. 27, Dalloz, Paris, 2012, p. 37.

⁵ Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011, conform art. 218 din Legea nr. 71/2011.

⁶ Art. 1.881 alin. (3) stipulează că *societatea se poate constitui cu sau fără personalitate juridică*.

⁷ Legea nr. 31/1990 a cunoscut numeroase modificări și completări, fiind republicată în M. Of. nr. 1066 din 17 noiembrie 2004.

⁸ Art. 1.887, alin. (1) C. civ.

⁹ O. Căpățînă, *Societățile comerciale*, ed. a II-a, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 66.

¹⁰ Art. 1.888, lit. c) C. civ. coroborat cu art. 2, lit. a) din Legea nr. 31/1990.

¹¹ Art. 1.888, lit. d) C. civ. coroborat cu art. 2, lit. b) din Legea nr. 31/1990.

¹² Art. 1.888, lit. g) C. civ. coroborat cu art. 2, lit. d) din Legea nr. 31/1990.

¹³ Art. 1.888, lit. f) C. civ. coroborat cu art. 2, lit. c) din Legea nr. 31/1990.

¹⁴ Art. 1.888, lit. e) C. civ. coroborat cu art. 2, lit. e) din Legea nr. 31/1990.

¹⁵ C. Lefter, *op. cit.*, p. 11.

¹⁶ Art. 13 alin. (1) din Legea nr. 31/1990.

¹⁷ Art. 3 din Legea nr. 31/1990.

¹⁸ St.D. Cârpenaru, *Tratat de drept comercial român*, Ed. a 4-a, Ed. Universul Juridic, București, 2014, pp. 170-173.

¹⁹ Art. 3, alin. (2) și (3) Legea nr. 31/1990.

răspunderii *intra vires*¹ potrivit cu care asociații răspund în limitele valorice ale aportului fiecăruia pentru obligațiile sociale. În funcție de acest criteriu, doctrina de specialitate a structurat societățile în două categorii: cea a societăților de persoane, caracterizate de preeminența elementului *intuitu personae*, în care asociații răspund cu întreaga lor avere (nelimitat), și *in solidum* pentru pasivul social, și cea a societăților de capitaluri, constituite *intuitu pecuniae*, în cadrul cărora asociații răspund în limita aportului lor la capitalul social. În această din urmă categorie intră societatea pe acțiuni, societatea în comandită pe acțiuni și societatea cu răspundere limitată, aceasta din urmă formând obiectul de analiză al prezentei teze.

Este unanim recunoscut de doctrina de specialitate din țară, dar și din străinătate faptul că societatea cu răspundere limitată s-a bucurat încă de la început de o mare popularitate, fiind cea mai răspândită formă societară, datorată numeroaselor avantaje pe care le prezintă. În primul rând, asociații se bucură de o anumită protecție, neputând fi urmăriți de creditorii sociali decât în limita valorii aportului lor la capitalul social. Nu putem să nu amintim imensa facilități de care beneficiază asociații care trebuie să contribuie la constituirea unui capital social al cărui quantum minim obligatoriu este modic, de 200 lei. În al doilea rând, societatea cu răspundere limitată se caracterizează printr-o mare flexibilitate funcțională, asociații având o libertate mult mai mare de a decide prin actul constitutiv cu privire la modul de organizare internă a societății, de gestionare și de control a averii sociale, de adaptare a structurii societare la situații extrem de diverse. Însă cea mai importantă inovație în domeniul societăților, care se bucură și de o consacrare normativă la nivelul Uniunii Europene², este reprezentată de societatea cu răspundere limitată cu asociat unic, care conferă întreprinzătorului o libertate absolută de decizie și de control, în condițiile unei răspunderi limitate la bunurile afectate societății.

Privită prin prisma acestor trăsături caracteristice, societatea cu răspundere limitată intră în categoria microîntreprinderilor, eventual a întreprinderilor mici și mijlocii, fiind o formă societară destinată organizării unor activități de mică întindere, cu o cifră de afaceri al cărui quantum este redus, care urmează a fi desfășurate de persoane între care sunt stabilite relații speciale (de rudenie sau de prietenie)³, bazate pe încredere. De altfel, deplina încredere care stă la baza cooperării între asociații unei societăți cu răspundere limitată scoate acest tip

¹ C. Lefter, *op. cit.*, p. 15; O. Căpățîna, *op. cit.*, p. 79; I.L. Georgescu, *op. cit.*, p. 19.

² Directiva 89/667/CEE privind societățile cu răspundere limitată cu asociat unic, publicată în J.O.U.E. nr. L 395, din 30 decembrie 1989, p. 40.

³ C. Lefter, *op. cit.*, p. 14.

de societate din sfera regulilor de transparență¹, ce formează nucleu conceptului de guvernare corporativă².

Intrarea în vigoare a noului Cod civil, expresie a eforturilor de modernizare a cadrului normativ ce guvernează cvasimajoritatea relațiilor juridice, de ancorare a legii civile în realitățile vieții economice contemporane, face necesară reanalizarea societății cu răspundere limitată, pentru a stabili măsura în care această formă societară este influențată de noua structurare normativă.

Din punct de vedere metodologic, lucrarea de față este alcătuită din șase capitole, din care patru urmăresc cele mai importante aspecte ce marchează existența societății, privită ca organism social: constituirea, funcționarea, evoluția (modificarea) și încetarea acesteia. Ca orice efort științific, și teza de față debutează cu anumite considerații de natură epistemologică, ce rezultă din analiza conceptului de societate în corelație cu cele de întreprindere și de profesionist, așa cum sunt statuate în Codul civil. Pe de altă parte, ultimul capitol este dedicat societății cu răspundere limitată cu unic asociat, varietate singulară în peisajul juridic românesc, abordată pe două planuri: național și european.

¹ Fr. Gârbaci, *Societăți comerciale deținute public – Instrumente juridice de protecție a investitorilor*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 117.

² Principiile guvernării corporative au fost elaborate sub auspiciile OCDE și vizează relațiile între managementul societății, acționari și alte persoane interesate de bunul mers al societății – cenzori, salariați etc.